

Місячний Економічний Моніторинг України

- Прикордонний конфлікт між Україною та Росією, що виник навколо острова Тузла, ускладнює відносини між країнами й загрожує ратифікації Угоди про формування Єдиного економічного простору.
- Показник зростання реального ВВП за перше півріччя було переглянуто і збільшено з 7,5% до 8,6% дпр.
- Приватні трейдери збільшили імпорт пшениці після того, як уряд зменшив свою присутність на цьому ринку.
- Уряд розпочинає створення реєстру державних прав власності на українських підприємствах.
- Сприятлива світова кон'юнктура та зростання внутрішніх інвестицій стимулюють ріст зовнішньої торгівлі.
- Парламент схвалив у першому читанні проект бюджету на 2004 рік з доходами та видатками бюджету на рівні 61,0 млрд. грн. та 63,6 млрд. грн. відповідно.
- Збільшення попиту на готівкову валюту призвело до поступового зміцнення долара США по відношенню до гривні на ринку готівкової валюти.
- Валютна політика НБУ не зміниться попри заклики МФВ дозволити більш вільне курсоутворення.

**№11 (37)
листопад
2003**

Населення: 48 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 30,5%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 13,4%
Інвестиції/ВВП: 20,3%
Експорт: Росія 17%, ЄС 20%
Імпорт: Росія 35%, ЄС 23%

Політика: Прикордонний конфлікт між Росією й Україною навколо острова Тузла

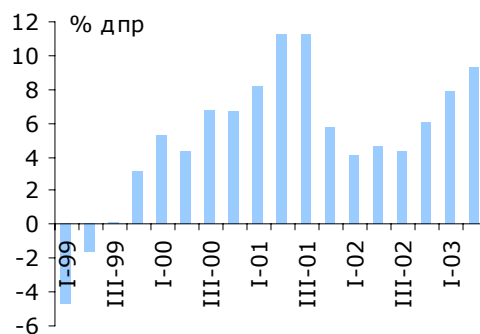
Прикордонний конфлікт між Росією й Україною навколо дамби, яку Росія в односторонньому порядку почала будувати з Таманського півострову у напрямку острову Тузла в Керченській протоці, став головною подією жовтня. З часів розвалу Радянського Союзу і до цього часу країни не змогли домовитись щодо демаркації кордонів. Як результат, Україна наполягає на тому, що Тузла є українською територією згідно з домовленостями часів СРСР; а Росія стверджує, що кордони в цьому регіоні ще не встановлені. Російські урядовці намагались представити будівництво дамби як ініціативу місцевих органів влади, зумовлену суто екологічними причинами. Але відсутність консультацій з українською стороною перед початком будівництва вказує на те, що ця подія може бути заходом політичного тиску на Україну. На сьогодні Україна контролює Керченську протоку і отримує плату за прохід кораблів, що курсують між Азовським та Чорним морями. Росіяни наполягають на тому, що протока повинна контролюватись двома країнами. Дії російської сторони в Керченській протоці негативно вплинули на російсько-українські відносини і можуть поставити під загрозу ратифікацію нещодавно підписаної угоди щодо формування Єдиного економічного простору.

В Ялті пройшов саміт Україна – ЄС за участю Леоніда Кучми. Делегацію ЄС очолював Президент Європейської Ради та Прем'єр-міністр Італії Сільвіо Берлусконі. Головними пунктами обговорення були розширення ЄС і програма "Ширша Європа - сусідство", яка повинна сприяти збільшенню присутності України на внутрішніх ринках розширеного ЄС.

Реальний сектор: Показник зростання реального ВВП за перше півріччя було збільшено

У жовтні Держкомстат переглянув темпи росту реального ВВП за перше півріччя. Підвищення темпів з 7,5% до 8,6% дпр пов'язано з більшим, ніж попередньо оцінювалось, економічним зростанням у другому кварталі.

Зростання реального ВВП

Джерело: Держкомстат

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

За даними Держкомстату, у січні-вересні реальний ВВП зріс на 6,5% дпр. Порівняно з попередніми місяцями у вересні покращилися показники сільського господарства завдяки більш пізньому періоду збору та досить доброму врожаю пізніх зернових. В результаті за дев'ять місяців додана вартість цього сектору скоротилася лише на 16,7% дпр порівняно з 24,6% дпр падінням протягом попередніх восьми місяців. У січні-вересні промислове виробництво зросло на 15,2% дпр. Головний внесок у зростання зробили металургія, харчова промисловість та машинобудування. Незважаючи на жорстке адміністративне регулювання діяльності галузей, пов'язаних з переробкою зерна, в цілому обсяги виробництва у харчовій промисловості збільшилися на 22,8% дпр кум., що пояснює біля чверті усього промислового росту, тоді як ще третину пояснює зростання у машинобудування. У цьому секторі виробництво зросло на 33,0% дпр кум., головним чином завдяки збільшенню випуску транспортного обладнання.

Галузеві тенденції: Приватні трейдери збільшили імпорт пшениці в Україну

Сільське господарство. Напруга на ринку зерна поступово спадає завдяки задоволенню внутрішнього попиту за рахунок імпорту пшениці, яка завозиться приватними трейдерами. За декілька місяців до цього уряд оголосив про намір покрити більшу частину нестачі пшениці за рахунок імпорту зерна за міжурядовими контрактами з Росією та Казахстаном. Цей намір уряду призвів до припинення діяльності приватних трейдерів на ринку імпортного зерна. Однак при потребі у 3,7 млн. тон уряд зміг імпортувати лише шість тис. тон пшениці з Росії, що дозволило приватним трейдерам стати головними постачальниками пшениці з-за кордону. Крім того, для стимулювання імпорту було продовжено застосування нульової ставки імпортного тарифу на зерно до 1 червня 2004 року.

Приватизація. Кабінет Міністрів наказав провести інвентаризацію державних прав власності на українських підприємствах та створити реєстр цього майна. Цей крок, як очікується, покращить підзвітність цих частково державних підприємств, прозорість їх фінансових операцій та ефективність управління державним майном. Зараз недостатній державний нагляд за такими підприємствами створює можливості для зловживань владою з боку керівників підприємств, що завдає шкоди їх власникам.

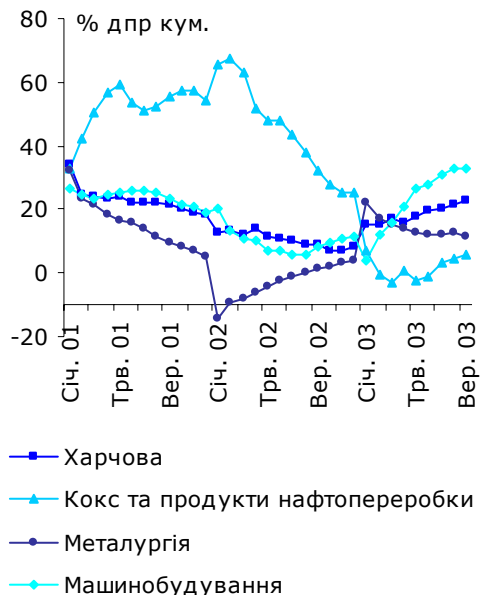
Фонд державного майна оголосив рішення щодо приватизації 92% акцій великого вугледобувного підприємства "Павлоградвугілля", що знаходиться у державній власності. Ця компанія контролює 14% всього видобутку вугілля в Україні, а її активи оцінюються у 1,6 млрд. грн. Продаж цієї компанії стане важливим кроком у приватизації української вугільної промисловості.

Енергетика. Українська компанія "Нафтогаз України" та Національна нафтова корпорація Лівії підписали меморандум про співробітництво. Ця рамкова угода дозволяє Україні вибрати чотири нафтових поля в Лівії для розробки та видобутку нафти. Ця угода, а також нещодавній успіх компанії у залученні зовнішнього фінансування, підтримують оптимістичні сподівання, що Україна зможе урізноманітнити джерела її постачання енергоносіїв.

Зовнішній сектор: Темпи розвитку зовнішньої торгівлі залишаються високими

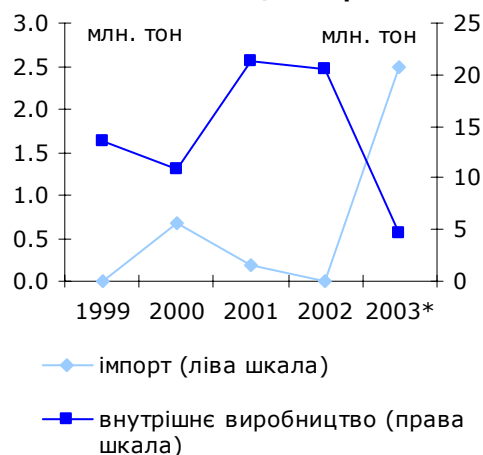
За даними Держкомстату у січні-серпні експорт товарів зріс на 29,1% дпр, тоді як імпорт збільшився на 31,2% дпр. Але при цьому торговий баланс за цей період залишився позитивним на рівні 404 млн. доларів США. Третина загального росту експорту

Зростання випуску у деяких галузях промисловості

Джерело: Держкомстат

Ринок пшениці в Україні

Джерела: Держкомстат, ФАО
* власні оцінки

пояснюється 29% зростанням експорту чорних металів, спричиненим сприятливою світовою кон'юнктурою. Ще третина пов'язана з реекспортом газу та нафти. Однак запровадження державної реєстрації експортних контрактів на нафту та проблеми з її транспортуванням, як очікується, негативно вплинуть на показник експорту нафти у вересні.

У той же час збільшення внутрішніх інвестицій стимулювало зростання імпорту машин та транспорту, що пояснює біля третини загального росту імпорту. Ще третина пов'язана із збільшення імпорту сирової нафти протягом перших восьми місяців року, що було спричинене ростом внутрішнього попиту та підвищенням світових цін. Незважаючи на те, що імпорт зерна зріс більш ніж у сім разів через низький врожай зернових, це призвело до зростання загального обсягу імпорту лише на 3% завдяки незначній частці зерна у структурі імпорту.

Фіскальна політика: Проект бюджету на 2004 рік схвалено у першому читанні

Парламент схвалив у першому читанні проект бюджету на 2004 рік. Порівняно з проектом, запропонованим Кабінетом Міністрів, доходи бюджету збільшено на 5% до 61,0 млрд. грн., а видатки на 6% до 63,6 млрд. грн. Для фінансування підвищення показників бюджету парламент прийняв у першому читанні проект закону, який передбачає скасування деяких пільг ПДВ (в основному тих, що стосуються окремих галузей), а також зниження норм амортизації та збільшення акцизних ставок. Остаточні суми доходів, видатків та дефіциту бюджету на наступний рік мають бути схвалені у другому читанні, яке має відбутися після 10 листопада.

Динаміка виконання бюджету за дев'ять місяців поточного року залишилась незмінною. Доходи становили 102% плану, в той час як видатки були на 9% нижче від запланованого рівня. В результаті профіцит бюджету склав 1,1 млрд. грн. замість запланованого дефіциту у розмірі 1,4 млрд. грн.

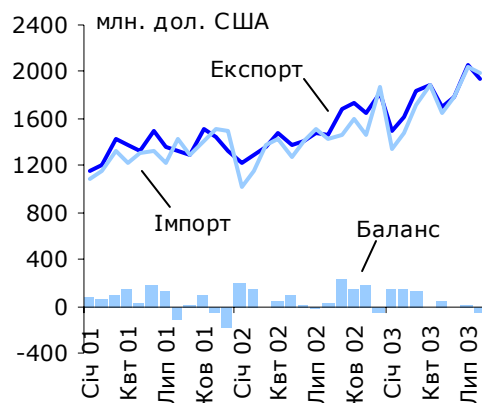
Монетарна політика: Інфляція спричинена немонетарними факторами

Споживчі ціни продовжують поступово підвищуватись; так, у жовтні вони збільшились на 6,8% дпр. Однією з основних причин прискорення інфляції стало адміністративне підвищення цін на хліб та хлібобулочні вироби, що розпочалося в деяких регіонах України у жовтні та відбуватиметься в інших частинах країни у листопаді. Іншим чинником інфляції було зростання цін на м'ясо та м'ясну продукцію. Таке зростання було зумовлене збільшенням цін на кормове зерно через поганий врожай зернових, і схоже, що дія цього фактору буде впливати на динаміку ІСЦ до наступного врожаю. Хоча зростання грошових агрегатів залишається досить значним порівняно до темпів інфляції (у жовтні монетарна база зросла на 30,7% дпр, а грошова маса на 48,1 % дпр), м'яка грошово-кредитна політика створює незначний тиск на ціни завдяки постійному розширенню попиту на гроші.

Фінансові ринки: НБУ продовжуватиме політику стабільного обмінного курсу

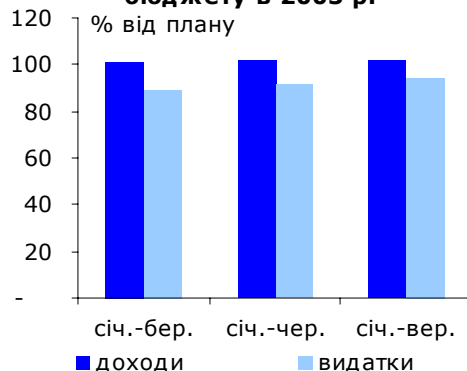
Валютний ринок. У жовтні вперше з початку року обсяги покупки населенням іноземної валюти перевищили обсяги продажу. Цей факт свідчить про збільшення попиту на іноземну готівкову валюту, що у свою чергу призвело до поступового зміцнення долара США по відношенню до гривні на готівковому ринку. Схоже, що зростання попиту було викликано сезонним бажанням населення поповнити свої заощадження в іноземній валюті після відпускового періоду. Однак політична нестабільність через конфлікт навколо острова Тузла також могла стати додатковим фактором підвищення попиту наприкінці жовтня.

Динаміка зовнішньої торгівлі товарами

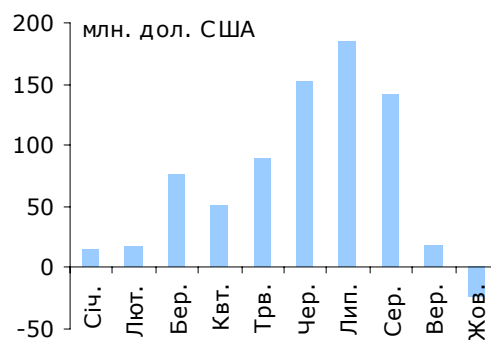
Джерело: Держкомстат

Виконання державного бюджету в 2003 р.

Джерело: Державне казначейство

Чистий обсяг продажу іноземної валюти населенням у 2003 році

Джерело: НБУ, власні підрахунки

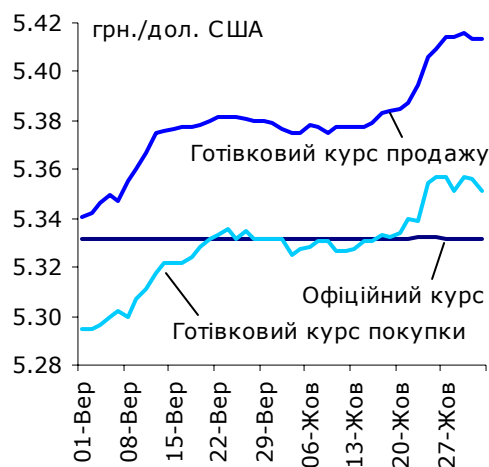

Девальваційний тиск на гривню виник і на міжбанківському валютному ринку. Тут основними причинами було збільшення імпорту зерна та уповільнення експорту нафти. Але офіційний обмінний курс гривні до долара США залишився стабільним на рівні 5,33 грн./дол. США, що є свідченням того, що валютні ринки мають скоро повернутись до попереднього стабільного стану.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) закликав НБУ відмовитись від політики жорсткої неофіційної прив'язки валютного курсу гривні до долара США. Згідно з МВФ, поточна політика створює враження, що НБУ буде постійно гарантувати стабільність обмінного курсу, а це може сприяти нераціональному розподіленню позик та послабленню банківської системи. Однак НБУ не має наміру пом'якшувати жорсткий контроль за курсом гривня/долар США. Голова НБУ Сергій Тигіпка стверджує, що українці ще не готові до коливань валютного курсу, і у випадку значної девальвації гривні почнуть інвестувати гроші в товари довгострокового вжитку та в тверду валюту.

Ринок державного боргу. Міжнародний фінансовий журнал "Emerging Markets" визнав випуск Україною єврооблігацій у 2003 році найкращою державною фінансовою операцією року. За даними журналу обсяг заявок на українські єврооблігації сягнув 4,9 млрд. дол. США при загальному обсязі випуску 1,0 млрд. дол. США. Міжнародні рейтингові агентства "R&I" та "Fitch Rating" також підтвердили позитивну оцінку українських єврооблігацій, підвищивши рейтинг довгострокових запозичень України в іноземній валюті з рівня В до рівня В+ зі стабільним прогнозом.

Динаміка обмінного курсу
грн./дол. США

Джерела: НБУ, Український фінансовий сервер

Економічні Тенденції		ІІкв 02	ІІІкв 02	ІVкв 02	Ікв 03	ІІкв 03	ІІІкв 03	Лип.	Сер.	Вер.	Жов.
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	4,7	4,3	6,1	7,9	9,3	...	-5,6	5,9	15,0	...
Зростання ВВП (реальне, кум.)	% дпр	4,4	4,3	4,8	7,9	8,6	...	5,1*	5,3*	6,5*	...
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	5,8	6,0	7,0	10,7	12,4	15,2	13,8	14,6	15,2	...
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	9,2	3,0	1,9	1,3	-6,0	-16,6	-33,5	-27,2	-16,6	...
ІСЦ	% дпр	-1,1	-1,1	-0,6	4,3	5,9	6,2	7,4	5,8	6,2	6,8
ІВЦ	% дпр	4,0	4,9	5,7	9,9	5,3	7,4	5,3	6,8	7,4	7,9
Експорт (дол. США, кум.)***	% дпр	2,4	6,9	10,7	24,6	23,8	...	28,8"	29,1"
Імпорт (дол. США, кум.)***	% дпр	0,9	4,7	4,9	22,8	23,3	...	30,1"	31,2"
Торговельний баланс товарами (кум.)	млрд. дол. США	0,20	0,37	0,98	0,32	0,29	...	0,46"	0,40"
Поточний рахунок, на кінець періоду	млрд. дол. США	1,45	2,21	3,17	1,08	1,82	...	x	x	x	x
Поточний рахунок	% ВВП	8,3	7,5	7,62	11,9	9,2	...	x	x	x	x
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	3,41	4,02	4,42	4,60	6,17	6,63'	6,51	6,85	6,63'	6,89'
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	38,0	42,9	33,6	24,4	34,2	31,0	29,3	32,0	31,0	30,7
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	25,0	20,1	19,5	17,9	17,2	18,1	18,2	18,2	18,1	17,8
Обмінний курс, середній	дол. США	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33
Обмінний курс, середній	євро	4,88	5,24	5,33	5,71	6,05	6,00	6,07	5,95	5,97	6,23

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки

' Власна оцінка, що базується на даних про чисті міжнародні резерви НБУ

" Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: Держкомстат)
квартальні дані містять експорт та імпорт товарів та послуг (джерело: НБУ)

* Місячні показники не враховують регулярні квартальні перегляди ВВП

** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (НБУ)

*** Зростання у доларовому виразі

Основні Економічні Показники		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Номінальний ВВП	млрд. грн.	54,5	81,5	93,4	102,6	130,4	173,0	201,9	220,9
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	37,0	44,6	50,2	41,9	31,6	31,8	37,4	41,4
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	-12,2	-10	-3	-1,9	-0,2	5,9	9,1	4,8
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	-12,0	-5,1	-0,3	-1,0	4,0	12,4	14,2	7,0
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	-3,6	-9,5	-1,9	-9,8	-6,9	9,8	9,9	1,9
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	376,4	80,2	15,9	10,6	22,7	28,2	12,0	0,8
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	181,7	39,7	10,1	20,0	19,2	25,8	6,1	-0,6
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	488,9	52,1	7,7	13,2	31,5	20,9	8,6	3,1
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	172,1	17,3	5,0	35,4	16,0	20,8	0,9	5,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	2,6	19,1	0,0	-13,4	-7,9	17,9	9,5	10,7
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	1,5	17,4	2,0	-14,0	-19,1	18,9	14,1	4,9
Поточний рахунок	млрд. дол. США	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3	0,9 °	1,2 °	1,4	3,1
Поточний рахунок	% ВВП	-3,1	-2,7	-2,7	-3,1	2,9	3,8	3,7	7,5
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,3	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,8	0,7
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,1	2,0	2,4	0,8	1,1	1,5	3,1	4,4
Бюджетний баланс***	% ВВП	-6,9	-5,1	-6,8	-2,7	-2,1	-0,7	-1,9	0,8
Загальний державний борг	% ВВП	40,9	25,0	30,3	49,4	61,4	44,5	37,4	34,4
Зовн. борг (загальний)	% ВВП	26,3	20,5	19,4	38,4	50,0	32,5	26,8	24,7
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	132,3	38,0	44,6	21,9	39,3	39,9	37,4	33,6
Обмінний курс, середній	дол. США	1,5	1,8	1,9	2,4	4,1	5,4	5,4	5,3
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	1,8	1,9	1,9	3,4	5,1	5,4	5,3	5,3
Обмінний курс, середній	євро	1,9	2,3	2,1	2,8	4,4	5,0	4,8	5,0
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	2,3	2,4	2,1	4,0	5,2	5,1	4,7	5,5

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, IFS, власні розрахунки

*** Бюджетний баланс розрахований за новою методологією, що застосовується з 2002 року.

"Мінус" означає дефіцит бюджету

° Вартість товарів, переданих у власність Росії згідно з міжурядовою угодою про розподіл Чорноморського флоту, підписаною у травні 1997 року, на загальну суму 726 млн. дол. США не врахована

°° Вартість авіакомплексів, переданих у власність Росії як частина боргу за газ згідно з міжурядовою угодою, підписаною у жовтні 1999 року, на загальну суму 274 млн. дол. США не врахована

Скорочення

дпк	до попереднього кварталу	дпр	до попереднього року
дпм	до попереднього місяця	кум.	кумулятивно